

15.5.2023

Ympäristöministeriö
Lauusntopalvelu.fi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/10057/2023

Jätelakiopas: yhdyskuntajätehuoltoa ohjaavat säännökset

Ympäristöministeriö pyytää Suomen Yrittäjiltä lausuntoa opasluonnoksesta Jätelakiopas: yhdyskuntajätehuoltoa ohjaavat säännökset. Jätelakioppaan (JOPAS-opas) tarkoituksena on selventää jätelain yhdyskuntajätehuoltoa koskevia tulkintoja ja antaa suosituksia jätelain säännösten soveltamiseen. Oppaassa esitetyt tulkinnat ja suositukset ovat luonteeltaan ohjeellisia, eikä niillä ole oikeudellista sitovuutta.

Yhdyskuntajätehuollon vastuut

Kunnan jätehuollon vastuista säädetään jätelain 32 §:ssä. Kunnan keskeisin vastuu liittyy asumisessa syntyvään jätteeseen. Eri toimijat kuitenkin tulkitsevat eri tavoilla sitä, mikä jäte syntyy lain tarkoittamassa mielessä asumisessa. Tilanne on omiaan aiheuttamaan kiistoja esimerkiksi siitä, onko palveluasumisessa syntyvä jäte kunnan vai elinkeinonharjoittajana olevan jätteen tuottajan vastuulla.

Lausunnolla olevassa oppaassa asumisen määritelmä jää vallitseviin tulkintaongelmiin nähden ohueksi. Aiemmassa lausunnolla olevassa versiossa jaoteltiin selkeästi, mikä on palveluasumista ja mikä tehostettua palveluasumista. Tuossa versiossa oli kirjoitettu, että kunnan vastuulla olisivat palveluasumisessa eli itsenäisten seniorien tai muiden ryhmien vuokratiloissa syntyvä jäte. Elinkeinonharjoittajat (jätteen tuottajat) vastaisivat puolestaan tehostetussa palveluasumisessa syntyvistä jätteistä. Näissä tilanteissa on tyypillisesti kyse laitospaivasta hoivasta.

On perusteltua, että tulkintaerimielisyydet pyritään poistamaan. **Ensisijaisesti tämä tulisi tehdä tarkentamalla lakia siltä osin**, milloin jäte on asumisessa syntyvää ja kunnan vastuulla olevaa jätettä, milloin taas elinkeinotoiminnassa syntyvää jätettä. Toissijaisesti ja ennen lakimuutosten voimaantuloa vastuukysymystä tulisi käsitellä lausunnolla olevaa opasta tarkemmin. Pohjana olisi perusteltua käyttää ensimmäisen luonnoksen

jaottelua palveluasumisessa ja tehostetussa palveluasumisessa syntyvää jätettä.

Eri toimijoilla on ollut erilaisia tulkintoja myös sen suhteen, riippuuko kunnan jätehuoltovastuun syntyminen kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa siitä, mikä taho kiinteistön omistaa tai kenen hallinnassa kiinteistö on. Säämme tiedon mukaan eri toimialojen elinkeinonharjoittajia, jotka ovat vuokranneet yritystoimintaansa varten kunnan toimitiloja, on veloitettu vastoin jätelain vastuunjakosääntelyä liittymään kunnan jätehuoltoon. Sen vuoksi on tärkeää ja kannatettavaa, että oppaassa on todettu kiinteistön omistussuhteen olevan jätehuoltovastuun syntymisen kannalta irrelevantti. Lisäksi oppaaseen voitaisiin tulevien kiistojen välttämiseksi esimerkkiluettelolla todeta, missä tilanteissa elinkeinonharjoittajien ei tarvitse liittyä kunnan jätehuoltoon.

Tietoomme on tullut myös muita tapauksia, joissa yrityksiä on vaadittu perusteettomasti liittymään kunnan jätehuoltoon. Oppaassa onkin nyt asiaa koskeva erinomainen kirjaus, jonka mukaan

liikehuoneistolla on aina mahdollisuus järjestää itse jätehuoltonsa.

Kentällä on erimielisyyttä lisäksi siitä, mikä taho vastaa kotitalouksissa syntyvästä rakennus- ja purkujätteestä. Opasta tulisi tältä osin vielä selkiyttää. Jätelain 32 §:n mukaan kunnan vastuu koskee kotitaloudessa syntyvää pienimuotoista rakennus- ja purkujätettä, ei asumisessa syntyvää jätettä. Lisäksi vastuu on linkitetty siihen, soveltuuko kyseinen jäte kuljetettavaksi kiinteistökohtaisessa jätteenkuljetuksessa. Usein remontit ovat niin laajoja, ettei purkujätettä voida laittaa normaaleihin jäteastioihin kiinteistöillä. Tällöin on perusteltua tilata vaihtolava yksityisiltä markkinoilta. Katsomme, ettei näissä tilanteissa ole kyse kunnan vastuulle kuuluvasta jätteestä. Asiaa olisi perusteltua selkiyttää oppaassa.

Kunnan toissijainen jätehuoltovastuu (nk. TSV)

Kunnan toissijainen jätehuoltovastuu (jätelaki 33 §) on säädetty sitä varten, että kaikilla yrityksillä on mahdollisuus saada itselleen jätehuollon palveluita riippumatta siitä, onko markkinoilla tarjolla yksityisiä palveluntarjoajia. Säädös on perusteltu ja hyvä olla olemassa. Kunnan TSV-palvelua saa kuitenkin käyttää ainoastaan silloin, kun markkinoilla ei ole tarjolla yksityistä palvelua, ts. vallitsee markkinapuute. Valitettavasti tietoomme on tullut, että kunnat tai kuntayhtiöt ovat tarjonneet TSV-palvelua markkinatilanteesta riippumatta. Tästä syystä pidämme perusteltuna, että ensisijaisesti sekä jätelain 33 §:ää että materiaalitoria koskevaa 143 a §:ää selkiytetään epäkoh-tien välttämiseksi.

Epäkohtiin voitaisiin puuttua osin myös oppaalla. Oppaaseen voitaisiin esimerkiksi laatia ohjeet, miten markkinapuute alueella todetaan ja onko kuntien ja kuntayhtiöiden harjoittama aktiivinen jätehuollon myynti yrityksille katsottavissa TSV-palveluksi vai markkinaehtoiseksi toiminnaksi.

Kunnan vastuulle kuuluvan jätteen kuljetuksen järjestäminen

Jätelaki mahdollistaa osan jätteiden kuljettamisen joko kunnan järjestämänä tai kiinteistön haltijan järjestämänä. Opas käsittelee näitä vaihtoehtoja hyvin ja neutraalisti.

Jätehuollon rekisterit

Jätehuollon rekistereihin ja niitä koskeviin vastuisiin ja velvoitteisiin liittyy edelleen epäselvyyksiä. Tyypillisesti kyse on siitä, saako ja missä laajuudessa kuntaomisteinen osakeyhtiö, joka toimii usein yritysten kanssa myös avoimilla markkinoilla, käyttää viranomaisen valvonta- ja asiakasrekistereitä. Asiaa viranomaisnäkökulmasta tarkasteltuna tulee pohdittavaksi, mikä on merkittävää julkisen vallan käyttöä ja mitä tehtäviä voidaan lain mukaan ylipäättään siirtää esimerkiksi kuntayhtiön hoidettavaksi. Yksityisten yritysten näkökulmasta asiaa tarkastellaan liikesalaisuuksina, joita ei haluta luovuttaa potentiaaliselle kilpailijalle, ts. kuntayhtiölle.

Lähtökohtaisesti lainsäädäntö on asiassa selkeä: Merkittävää julkista valtaa voivat käyttää vain viranomaiset, eikä viranomaisrekisteriä voida antaa kuntayhtiön hoidettavaksi muilta kuin teknisen ylläpidon osalta. Oppaaseen onkin kirjattu perustellusti, että viranomaisrekisteriin merkittävien tietojen vastaanottamista, keräämistä tai tallentamista ei voida siirtää kuntayhtiöiden tehtäväksi. On kuitenkin vielä perusteltua lisätä, minkälaiset toimet ovat ja minkälaiset toimet eivät ole sellaisia teknisluoteisia toimenpiteitä, joita kuntayhtiöt voivat ottaa hoitaakseen.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Janne Makkula
johtaja

Tiina Toivonen
lainsäädäntöasioiden päällikkö